

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Filipa (soudce zpravodaje) a soudců Jaromíra Jirsy a Jiřího Zemánka o ústavní stížnosti stěžovatele E. K., zastoupeného JUDr. Martinem Mikyskou, advokátem, sídlem Malá Skála 397, proti rozsudku Krajského soudu v Brně - pobočky ve Zlíně ze dne 15. října 2019 č. j. 60 Co 216/2019-353, za účasti Krajského soudu v Brně - pobočky ve Zlíně, jako účastníka řízení, a 1. nezletilého M. K., zastoupeného městem Otrokovice, sídlem náměstí 3. května 1340, Otrokovice, a 2. P. P. K., zastoupené Mgr. Miloslavem Jančíkem, advokátem, sídlem B. Němcové 432, Zlín, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Rozsudkem Krajského soudu v Brně - pobočky ve Zlíně ze dne 15. října 2019 č. j. 60 Co 216/2019-353 bylo porušeno právo stěžovatele na péči o dítě a jeho výchovu podle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

II. Rozsudek Krajského soudu v Brně - pobočky ve Zlíně ze dne 15. října 2019 č. j. 60 Co 216/2019-353 se ruší.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Stěžovatel (dále též "otec") se ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), domáhá zrušení shora uvedeného soudního rozhodnutí s tvrzením, že jím byla porušena jeho základní práva zaručená čl. 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Z ústavní stížnosti a vyžádaného soudního spisu vedeného Okresním soudem ve Zlíně ("dále jen okresní soud") se podává, že stěžovatel podal dne 19. 12. 2018 u okresního soudu návrh na úpravu styku s 1. vedlejším účastníkem (dále též "nezletilý") tak, aby byl oprávněn stýkat se s ním každý třetí týden od pátku 16.00 hodin do neděle 17.00 hodin, kdy by nezletilého převzal ve stanovenou dobu před domem 2. vedlejší účastnice (dále též "matka") a vrátil ho ve stanovenou dobu rovněž před domem matky. Svůj návrh odůvodnil tím, že vzdálenost jeho bydliště a bydliště nezletilého je cca 273 km, což odpovídá době řízení vozidla cca 3,45 hodin. Tvrdí, že tato doba řízení je fyzicky a psychicky velmi náročná a v poslední době po ní pociťoval značnou únavu. Aby došlo ke styku s nezletilým, musí přes víkend ujet přes 1000 km a strávit tak v autě kolem 18 hodin. V návrhu uvedl, že alternativní způsoby dopravy vlakovou nebo autobusovou dopravou jsou vzhledem k velké vzdálenosti nereálné, možná by ale byla kombinace dopravy osobním automobilem a vlakové dopravy, k tomu by však byla potřebná součinnost matky. S tímto řešením matka nesouhlasila. V případě, že by na pátek připadl svátek, prázdniny, nebo jiné školní volno, proběhlo by převzetí nezletilého poslední den školního vyučování před dnem volna v 16.00 hodin. V případě, že by na pondělí připadl svátek, prázdniny, nebo jiné školní volno, proběhlo by vrácení nezletilého matce poslední den před dnem školního vyučování do 17.00 hodin. Stěžovatel dále požadoval oprávnění stýkat se s nezletilým každý lichý rok v době jarních prázdnin a každý sudý rok v době velikonočních svátků podle rozsudku okresního soudu ze dne 22. 3. 2017 č. j. P 615/2016-70. Také požadoval oprávnění se stýkat s nezletilým v době školních prázdnin od 15. 7. od 7.30 hodin do 31. 7. do 17.00 hodin a od 15. 8. od 7.30 hodin do 30. 8. do 17.00 hodin. V době vánočních prázdnin se stěžovatel dožadoval styku s nezletilým každý sudý rok od posledního dne školního vyučování předcházejícího vánočním prázdninám od 16.00 hodin do 25. 12. do 15.00 hodin a každý lichý rok od 25. 12. od 10.00 hodin do posledního dne vánočních prázdnin do 15.00 hodin. Požadoval povinnost matky připravit nezletilého ke styku po stránce psychické i materiální.

3. Na tento návrh otce se v řízení u okresního soudu vyjádřila matka podáním ze dne 29. 1. 2019. V něm vyjadřuje souhlas s tehdejšími podmínkami styku v době jarních a velikonočních prázdnin, který byl stanoven rozsudkem okresního soudu z roku 2017 (viz sub 2). V případě běžného styku matka zásadně nesouhlasí s tím, aby byl tento stanoven na třítydenní bázi a k argumentu otce, že je unaven z časově náročného řízení vozidla, matka konstatuje, že dle litery zákona mají oba rodiče právo na styk s dítětem, nikoli právo na styk s dítětem v místě svého trvalého bydliště. Uznává, že vzdálenost mezi bydlištěm otce a bydlištěm nezletilého není

zanedbatelná, ale domnívá se, že vzhledem k otcově finanční situaci je v jeho možnostech si například dvakrát do měsíce zarezervovat na víkend ubytování v okolí trvalého bydliště nezletilého.

4. V řízení před okresním soudem vznesl stěžovatel požadavek, aby matka byla povinna se na realizaci styku rovněž podílet, a to tak, že každý druhý styk by byla povinna nezletilého ke styku přivést svým osobním motorovým vozidlem a při ukončení styku nezletilého vyzvednout v místě bydliště otce s tím, že by se takto oba rodiče střídali.

5. O návrhu stěžovatele rozhodl okresní soud rozsudkem ze dne 15. 5. 2019 č. j. 0 P 615/2016-248 tak, že výživovací povinnost otce k nezletilému naposledy stanovená rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 12. 1. 2015 č. j. 0 Nc 295/2014-29 částkou 3 000 Kč měsíčně se s účinností od 1. 1. 2017 zvyšuje na částku 5 400 Kč měsíčně a s účinností od 1. 1. 2018 na částku 6 400 Kč, splatnou vždy do každého 20. dne v měsíci předem k rukám matky (výrok I), dlužné zvýšené výživné za dobu od 1. 1. 2017 do 30. 4. 2019 ve výši 83 200 Kč je otec povinen zaplatit k rukám matky nezletilého do šesti měsíců od právní moci tohoto rozsudku (výrok II), otec je oprávněn stýkat se s nezletilým: o víkendu každého třetího kalendářního týdne od právní moci tohoto výroku rozhodnutí od pátku 16.00 hodin do neděle 17.00 hodin. V případě, že na pátek v tomto kalendářním týdnu připadne státní svátek či volno ve škole nezletilého, je otec oprávněn ke styku již od čtvrtka 16.00 hodin. V případě, že na pondělí po tomto týdnu připadne státní svátek či volno ve škole nezletilého, je otec oprávněn se s nezletilým stýkat až do pondělí 17.00 hodin (dále jen "běžný styk"). Otec je dále oprávněn stýkat se s nezletilým: v době hlavních letních prázdnin od 15. 7. příslušného roku od 6.30 hodin do 31. 7. do 17.00 hodin a od 15. 8. od 6.30 hodin do posledního čtvrtka měsíce srpna příslušného roku do 17.00 hodin; v době vánočních svátků každý sudý rok od posledního dne školního vyučování předcházejícího vánočním prázdninám od 16.00 hodin do 25. 12. do 17.00 hodin, v době vánočních svátků každý lichý rok od 25. 12. od 10.00 hodin do posledního dne vánočních prázdnin do 17.00 hodin, styk otce s nezletilým v době jarních prázdnin a velikonočních svátků stanovený rozsudkem okresního soudu ze dne 22. 3. 2017 č. j. P 615/2016-70 zůstává zachován. Otec je oprávněn nezletilého převzít v době začátku styku v místě bydliště matky a povinen jej při ukončení styku v místě bydliště matky předat zpět. Matka je povinna nezletilého na styk s otcem řádně připravit, otcí styk umožnit a při výkonu práva osobního styku v potřebném rozsahu s otcem spolupracovat. Úprava styku v době hlavních letních prázdnin, jarních prázdnin a v době velikonočních a vánočních svátků má speciální režim shora a běžný styk se tak nerealizuje (výrok III). Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů tohoto řízení (výrok IV).

6. Krajský soud v Brně - pobočka ve Zlíně (dále jen "krajský soud") k odvolání stěžovatele napadeným rozsudkem rozsudek okresního soudu ve výroku III potvrdil (výrok I) a ve výroci I a II změnil takto: výživné otce vůči nezletilému, stanovené rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 12. 1. 2015 č. j. 0 Nc 295/2014-29, částkou 3 000 Kč měsíčně, se v období od 1. 1. 2017 zvyšuje na částku 4 800 Kč měsíčně a s účinností od 1. 1. 2018 se zvyšuje na částku 5 800 Kč měsíčně, splatnou vždy do každého 20. dne toho měsíce, na který se výživné platí, k rukám matky (výrok II). Dlužné zvýšené výživné za dobu od 1. 1. 2017 do 30. 9. 2019 ve výši 62 800 Kč je otec povinen zaplatit do 6 měsíců od právní moci tohoto rozsudku k rukám matky nezletilého (výrok III). Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok IV).

II.

Argumentace stěžovatele

7. Stěžovatel předně poznamenává, že nijak nerozporuje výši stanoveného nedoplatku na výživném, čímž chce vyjádřit, že mu primárně nejde o rozdělení materiální, nýbrž nemateriální zátěže obou rodičů, jež je spojena se stykem otce s nezletilým, mezi oba rodiče. Svoji stížnost stěžovatel opírá o odkazy na nález Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2018 sp. zn. I. ÚS 2996/17 (N 104/89 SbNU 529), který řešil obdobnou problematiku (body 22, 23 a 35 nálezů). V tomto nálezu Ústavní soud uznal, že česká právní úprava dostatečně nereaguje na situace, kdy je dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů a následně se druhý rodič ocitá v oslabeném postavení, neboť nemůže ovlivnit změnu místa bydliště nezletilého. Dále v něm Ústavní soud upozornil na důležitost úpravy styku rodičů s dětmi v případě větší vzdálenosti mezi jejich bydlišti tak, aby realizace styku nepředstavovala nepřiměřenou zátěž jak pro rodiče, tak zejména pro dítě. Stěžovatel připomíná, že Ústavní soud v odkazovaném nálezu zdůraznil nejen finanční stránku realizace styku s dítětem, ale i na nemateriální stránku, jež představuje investovaný čas a energii, kde s odkazem na usnesení ze dne 14. 3. 2017 sp. zn. I. ÚS 955/15 kvitoval postup při rozvržení povinností spojených se stykem rodiče a nezletilého tímto usnesením stanovený. Obecné soudy mají v takové situaci postupovat tak, aby rodič, jemuž bylo dítě svěřeno do péče, byl povinen předat dítě ke styku v místě bydliště druhého rodiče, nebo v místě, na němž se rodiče dohodnou. Oproti tomu druhému rodiči má vznikat povinnost předat dítě po ukončení styku rodiči, jemuž bylo dítě svěřeno v místě jeho bydliště. Negativa

realizace takového styku tím mají být rovnoměrně rozvržena mezi oba rodiče. I toto usnesení zmiňuje důležitost jak finanční stránky, tak i stránky nemateriální.

8. Stěžovatel tvrdí, že subjektivní důvody matky odmítající přistoupit na takové rozložení zátěže spojené s realizací styku s dítětem, nemají objektivní a tím i soudy akceptovatelný charakter. Stěžovatel dále uvádí, že matka nezletilého má v místě bydliště stěžovatele rodiče a pakliže by vezla nezletilého do místa bydliště stěžovatele, mohlo by se jednat o víceúčelovou cestu.

9. Stěžovatel taktéž argumentuje stanoviskem kolizního opatrovníka nezletilého, který se s jeho návrhem v podstatě ztotožňuje. Stěžovatel sám navrhl možná spojení, jež by matka při dopravě nezletilého mohla využít s poznámkou, že hledisko bezpečnosti cestování hovoří ve prospěch cesty vlakem.

III.

Vyjádření účastníka řízení, vedlejších účastníků řízení a replika stěžovatele

10. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkovi a vedlejším účastníkům řízení.

11. Krajský soud ve svém vyjádření odkázal na obsah napadeného soudního rozhodnutí. Také odkázal na ústavněprávní judikaturu k problematice styku otce s nezletilým. Dále uvedl, že od příjmů otce odečetl cestovní náklady v souvislosti s převozem nezletilého a toto promítl do výše výživného, zohlednil také čas, energii a úsilí vynaložené otcem na realizaci styku s nezletilým.

12. Kolizní opatrovník nezletilého ve svém vyjádření odkázal na své stanovisko, které bylo uvedeno u krajského soudu. Opatrovník uvedl, že z hlediska morálního i lidského by bylo vhodné, aby se rodiče o cestu za zajištěním běžného styku s nezletilým podělili stejným dílem, tak jak navrhuje stěžovatel.

13. Matka ve svém vyjádření rozporuje odkaz na judikaturu uvedenou stěžovatelem v ústavní stížnosti s tím, že podle jejího názoru se situace nezanedbatelně liší v podstatných skutečnostech. Dále matka ve vyjádření považuje za nutné zmínit, že jedním z důvodů rozvodu manželství nebyla její nová známost, nýbrž dlouhodobé neshody se stěžovatelem, které nebylo možno vyřešit ani konzultacemi v manželské poradně. Cituje rozsudek okresního soudu v části, která popírá znesnadnění styku otce s nezletilým ze strany matky. Matka poukazuje na skutečnost, že v řízení hraje hlavní roli především zájem dítěte, jež je podle názoru Ústavního soudu třeba v každém jednotlivém případě posuzovat zvlášť. Matka dále odkazuje na zjištění krajského soudu, že matka není schopna ujet silniční vzdálenost z bydliště nezletilého do bydliště otce, neboť vykonává cesty zpravidla do 10 km. Matka má dále pouze omezené možnosti přespání u svých rodičů, taktéž si nemůže vyjednat se zaměstnavatelem dřívější odchody, naproti čemuž stěžovatel má pracovní dobu flexibilní a po dohodě se zaměstnavatelem mu je umožněno v pátky odjíždět z práce dřív. Neuskutečnitelnou je podle matčina názoru také situace, pokud by měla pro syna dojíždět v neděli k otci, neboť jediným autem dojíždí její manžel do práce. Kvůli řídké frekvenci spojů hromadné dopravy by stanovená střídavá povinnost přepravy nezletilého dítěte nemusela být uskutečnitelná. Jako další argument uvedla matka skutečnost, že stěžovatel má příbuzné žijící ve Slovenské republice, které jezdí navštěvovat a po cestě tedy může převzít nezletilého a vzít jej s sebou, s čímž sám stěžovatel souhlasil v průběhu řízení před Okresním soudem v Semilech. Krajský soud se také podle matky zabýval možností přepravy prostřednictvím veřejné dopravy včetně dopravy kombinované, tedy částečně automobilem a částečně dopravou veřejnou. Z napadeného rozsudku krajského soudu však vyplývá, že toto řešení absolutně nepřipadá v úvahu. Zdravotní stav dítěte i matky toto tvrzení potvrzuje, dítě trpí astmatem, atopickým ekzémem a alergiemi. Matce byla dne 6. 1. 2020 zjištěna snížená imunita. Matka uvádí, že zátěž cestování je především zátěží pro dítě a v jeho zájmu by mělo být rozhodnuto. Matka pro úplnost přiložila deník, v němž podrobně popisuje jednotlivá předání dítěte. Ze zápisů podle ní vyplývá, že nezletilého mnohdy převáželi strýc, matka nebo dědeček nezletilého. V napadeném rozsudku se krajský soud věnoval i úpravě výše výživného. Z pohledu matky se jako jediné uskutečnitelné řešení jeví v tomto konkrétním případě přeprava syna automobilem ze strany otce a podle jejího mínění tedy soud správně odečetl cestovní náklady v souvislosti s tímto převozem a toto řešení promítl do výše výživného. Podle tabulek zpracovaných Ministerstvem spravedlnosti by výživné vzhledem k tomu, že otec má nadprůměrný příjem a pouze jedinou vyživovací povinnost, a nezletilý má 11 let, při zjištěných potřebách a zájmech činilo částku v rozmezí 6 750 až 8 550 Kč, přičemž v tomto konkrétním případě by šlo o částku kolem 7 500 Kč měsíčně. Řešení se zdá matce jako férové. V závěru vyjádření matka sděluje, že podaná ústavní stížnost ze strany otce není důvodná a dále má za to, že krajský soud postupoval ústavně konformně a navrhuje, aby Ústavní soud podanou ústavní stížnost zamítl.

14. Ústavní soud zaslal vyjádření stěžovateli na vědomí a k případné replice. Ten v ní v krátkosti shrnuje, že vyjádření krajského soudu i matky nezviklala jeho přesvědčení o důvodnosti jeho ústavní stížnosti a vyjádření opatrovníka podpořilo posouzení jeho ústavní stížnosti jako důvodné.

IV.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

15. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a jeho ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť vyčerpal všechny zákonné prostředky k ochraně svého práva.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

16. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy). Vzhledem k tomu jej nelze, vykonává-li svoji pravomoc tak, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému soudnímu rozhodnutí, považovat za další, "superrevizní" instanci v systému obecné justice, oprávněnou svým vlastním rozhodováním (nepřímo) nahrazovat rozhodování obecných soudů; jeho úkolem je "toliko" přezkoumat ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Nutno proto vycházet z pravidla, že vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad podústavního práva a jeho aplikace na jednotlivý případ je v zásadě věcí obecných soudů, a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat za situace, kdy je jejich rozhodování stíženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti (tzv. kvalifikované vady); o jaké vady přitom jde lze zjistit z judikatury Ústavního soudu.

17. Ústavní soud posoudil argumentaci stěžovatele, obsah ústavní stížnosti napadeného rozhodnutí, vyjádření účastníků řízení i obsah vyžádaného soudního spisu a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

18. Stěžovatel se dovolává čl. 10 odst. 2 Listiny, podle kterého má každý "právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života" a čl. 32 odst. 4 Listiny, který stanoví, že péče o děti a jejich výchova "je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona."

19. Předmětem posuzované ústavní stížnosti je v této souvislosti nesouhlas stěžovatele s právními závěry rozsudku krajského soudu vydaného v rámci řízení o úpravě výchovných poměrů nezletilého, konkrétně pak nesouhlas s rozložením povinností při realizaci styku stěžovatele s nezletilým, kdy krajský soud potvrdil rozsudek okresního soudu o povinnosti stěžovatele nezletilého vyzvedávat a dovážet zpátky do místa bydliště nezletilého (blíže sub 2), což je pro stěžovatele náročně materiálně i psychicky. Jeho požadavek, aby matka byla povinna se na realizaci styku rovněž podílet, a to tak, že každý druhý styk by byla povinna nezletilého ke styku přivést svým osobním motorovým vozidlem a při ukončení styku nezletilého vyzvednout v místě bydliště otce s tím, že by se takto oba rodiče střídali, nebylo vyhověno, i když se s ním ztotožnil též kolizní opatrovník nezletilého, jež ve svém vyjádření doporučil, aby bylo místo předávání upraveno tak, že se rodiče budou střídát. Stejně stanovisko zaujal kolizní opatrovník i ve vyjádření v řízení před krajským soudem, kde výslovně uvedl, že "z hlediska morálního a lidského by bylo vhodné, aby se rodiče o cestu podělili rovným dílem a jednu by tedy měla vykonat i matka. Je nepopiratelný fakt, že otec v krátké době tři dnů vykonává celkem 4 několikahodinové cesty z místa svého bydliště do P. a zpět, což se může negativně projevit únavou, která má vliv na jeho pozornost a schopnost tuto vzdálenost se synem ve vozidle absolvovat". Na stejném stanovisku pak kolizní opatrovník setrval též v řízení před Ústavním soudem (sub 12). Kolizní opatrovník ve svých vyjádřeních též zdůraznil, že dokonce i samotný nezletilý vnímá, že stěžovatel bývá z cest unavený.

20. Ústavní soud ve své judikatuře již mnohokrát vyjádřil, že považuje za důležité, aby byly rodinněprávní záležitosti a zájmy a potřeby konkrétního dítěte posuzovány individuálně a s přihlédnutím ke zvláštnostem každého případu. Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte (dále jen "Úmluva") musí být zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.

21. Jedním z požadavků naplňujících pojem nejlepšího zájmu dítěte je též to, aby dítě bylo vychováváno zásadně oběma rodiči a aby oba také společně nesli náklady spojené s jeho výchovou a péčí o ně, a to včetně nákladů

spojených s udržováním pravidelného osobního styku. Toto právo dítěte na péči obou rodičů vyplývá mj. z § 907 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jež se sice týká primárně rozhodování ve věcech svěřeni dítěte do péče, nicméně je nutno per analogiam toto ustanovení aplikovat též při rozhodování o rozložení zátěže realizace styku s nezletilým dítětem. Je tedy právem dítěte být v péči obou rodičů (čl. 32 odst. 4 Listiny) a mít s nimi pravidelný osobní styk, přičemž na tomto styku by se rodiče měli přiměřeně podílet. Stejně tak je právem rodičů zakotveným v čl. 32 odst. 4 Listiny pečovat o děti a podílet se na jejich výchově. Vzdálenost mezi bydlišti obou rodičů pak nemůže za standardních okolností být k tíži pouze jednomu z nich a nesmí být důvodem porušení práva dítěte na styk s oběma rodiči zaručeného Úmluvou a Listinou a současně porušením práva jednoho z rodičů na styk s dítětem podle čl. 32 odst. 4 Listiny. Nutno v této souvislosti připomenout, že podle názoru Ústavního soudu není vzdálenost mezi bydlišti rodičů a priori překážkou ani v rozhodování soudů ohledně svěřeni dítěte do střídavé péče (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2020 sp. zn. III. ÚS 149/20; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>), tím spíše pak nesmí být překážkou ani v případě výlučné péče jednoho rodiče se soudně upraveným stykem rodiče druhého.

22. Ústavní soud připomíná svůj závěr, že "být spolu" znamená pro rodiče a jeho dítě jeden ze základních prvků rodinného života, a to i přes rozkoly ve vztazích mezi rodiči [náleží ze dne 26. 7. 2016 sp. zn. I. ÚS 153/16 (N 137/82 SbNU 207)]. Jak vyplývá z Úmluvy, tak dítě má právo udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči a oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte (viz čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy). Z ustálené judikatury Ústavního soudu poté vyplývá, že v zájmu dítěte zpravidla je, aby bylo v péči obou rodičů, kde každý z nich poskytuje dítěti péči a každý svým dílem přispívá k osobnostnímu vývoji dítěte. Dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem.

23. Ústavní soud též připomíná, že podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby. Ústavní soud dává konstantně najevo, že tento příkaz platí i pro něj [srov. např. již náleží ze dne 12. 6. 1997 sp. zn. IV. ÚS 197/96 (N 118/6 SbNU 353)].

24. V této souvislosti proto nutno uvést, že Ústavní soud ve stěžovatelském náleží (sub 7) sp. zn. I. ÚS 2996/17 mimo jiné zdůraznil, že v zájmu rovnoměrného vyvážení překážek spojených s realizací styku dítěte s rodičem na větší vzdálenost je nutné, aby tyto byly přeneseny částečně i na rodiče, jemuž bylo dítě svěřeno do péče. Z toho důvodu by obecné soudy měly s přihlédnutím k usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 3. 2017 sp. zn. I. ÚS 955/15 postupovat při rozvržení povinností spojených se stykem minimálně tak, aby rodič, jemuž byly děti svěřeny do péče, byl povinen předat dítě ke styku v místě bydliště druhého rodiče, nebo v místě, na němž se rodiče dohodnou. Oproti tomu by druhému rodiči vznikala povinnost předat dítě po ukončení styku rodiči, jemuž bylo dítě svěřeno do péče v místě jeho bydliště. Ústavní soud má za to, že uvedeným (a obecnými soudy používaným) postupem budou výše zmíněná negativa spojená s realizací styku rovnoměrně rozvržena mezi oba rodiče. Další výhodou takového postupu je to, že oba rodiče budou muset vynaložit na realizaci styku nejen přibližně stejnou finanční částku, ale rovněž budou muset na překonání vzdálenosti vynaložit svoji energii a čas, což u jiných řešení zohledněno není. Nutno přiznat, že zátěž kladená na samotné dítě zůstává nezměněna.

25. Ústavní soud se již vyjadřoval k rozložení práv a povinností rodičů v případě nezvyklé vzdálenosti jejich bydlišť, skutkově obdobné jako v nyní posuzované věci, a shledal, že požadovat, aby stěžovatel absolvoval každý druhý víkend čtyřikrát nezvykle dlouhou cestu pro nezletilého a zpět, je neúměrné a z dlouhodobého hlediska neúnosné. V usnesení ze dne 12. 3. 2014 sp. zn. IV. ÚS 197/14 Ústavní soud výslovně uvedl, že "[...] se nelze nezamyslet nad praktickým dopadem rozhodnutí soudu do života otce, kdy tento, chce-li vidět svoji dceru, musí absolvovat každý druhý víkend vzdálenost cca 350 km, a to čtyřikrát během jediného víkendu. Lze předpokládat, že otec by měl svoji vitalitu věnovat především rozvoji svého vztahu s dcerou a nikoli psychické či fyzické přípravě na zpáteční cestu. Soudem stanovené rozložení práv a povinností lze jistě akceptovat v ojedinělých či jednorázových případech, nelze však takto vytvořit obecné pravidlo, nastupující dva víkendy v měsíci."

26. Ústavní soud v tomto usnesení mj. též zdůraznil ("za předpokladu, že by se v soudním řízení prokázalo tvrzení stěžovatele jako pravdivé"), že náklady spojené se stykem nemohou být kladeny k tíži jen jednoho z rodičů. Pokud musí rodič za účelem styku s dítětem překonat větší vzdálenost, je "fér", aby negativa s tímto spojená nesli rovnoměrně oba rodiče. Zpravidla se totiž nejedná "jen" o finanční stránku věci, ale též o čas a energii, kterou musí druhý rodič na realizaci styku vynaložit.

27. Ústavní soud v této souvislosti musí zdůraznit, jak vyplývá z předloženého soudního spisu, že matka s řešením navrženým otcem (tj. jednoduše řečeno střídáním v dojíždění) v řízení před obecnými soudy nesohlasila, přičemž na tomto stanovisku setrvala též v řízení před Ústavním soudem. Podle vyjádření

kolizního opatrovníka nezletilého též neprojevila ani dostatečnou vůli uzavřít se stěžovatelem v tomto směru jakoukoli dohodu, přičemž uvedené též vyplývá z předloženého soudního spisu. Kolizní opatrovník též upozorňuje na skutečnost, že to byla právě matka, jež se s nezletilým odstěhovala z místa původního bydliště a z tohoto důvodu by mohla být vstřícnější k řešení daného problému dohodou. V tomto směru lze podpůrně odkázat na usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 3. 2017 sp. zn. I. ÚS 955/15, z něhož mj. vyplývá, že skutečnost, že jeden z rodičů změní bydliště dítěte, je podstatnou okolností, kterou je třeba zohlednit při rozhodování o rozsahu a podmínkách styku, přičemž by k předávání dítěte ke styku mělo zásadně docházet v místě původního bydliště dítěte. Pro jiné rozhodnutí by měly existovat dostatečně závažné důvody, které by měly být v soudním rozhodnutí vysvětleny. Z deníku, který zachycuje předávání nezletilého a který sama matka Ústavnímu soudu jako přílohu svého vyjádření (sub 13) poskytla, nadto vyplývá, že se stávalo, že nezletilého nejednou matka převázela do bydliště stěžovatele. Ústavní soud tedy konstatuje, že pakliže nebyl ze strany matky problém s občasným střídáním místa předání nezletilého v minulosti, nemůže být zásadní a nepřekonatelná potíž v pravidelném střídání tohoto místa ani pro futuro. Důvody, které stěžovatelka uvádí proti takovému střídání, jsou zástupné, řešitelné a zejména nemohou obstát při poměrování s náročností pravidelného dojíždění pouze jednoho rodiče (v daném případě stěžovatele).

28. Ústavní soud na základě výše uvedeného má za prokázané, že realizace styku nezletilého s otcem je v tomto konkrétním případě náročná a nevidí po důkladném seznámení se s posuzovanou věcí žádného důvodu, proč by se na ní neměli podílet oba rodiče stejným, nebo alespoň podobným dílem, jak jim to ukládají příslušná ustanovení Úmluvy a Listiny a jak ostatně vyplývá z judikatury Ústavního soudu uvedené výše. Nelze nepřehlédnout fakt, že právě z důvodu náročnosti dojíždění stěžovatele za nezletilým se zmenšil rozsah jejich styku, což je přímým zásahem do stěžovatelových práv chráněných čl. 32 odst. 4 Listiny a do práv nezletilého podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny. Nutno též zdůraznit, že obecné soudy se dostatečně nevypořádaly se stanoviskem kolizního opatrovníka nezletilého. Vše uvedené v důsledku vedlo k tomu, že se obecné soudy dostatečně nevěnovaly řádnému vyčíslení materiální, ale zejména nemateriální stránky realizace styku stěžovatele s nezletilým a rozhodly o nerovnoměrném rozložení práv a povinností rodičů. V takovémto nerovnoměrném rozložení práv a povinností rodičů v nyní posuzované věci pak spatřuje Ústavní soud porušení výše uvedených ústavně garantovaných práv stěžovatele a jeho nezletilého syna. Jen pro úplnost uvádí, že porušení čl. 10 odst. 2 Listiny se stěžovateli prokázat nepodařilo, a to ani z hlediska neoprávněného zásahu do rodinného života, natož do soukromého života.

29. Ústavní soud závěrem konstatuje, že nikterak nepředjímá výsledek znovu otevřeného řízení před obecnými soudy, avšak zdůrazňuje, že rozhodnutí ve věci rozložení práv a povinností rodičů při realizaci styku s nezletilým musí být proporcionální a úměrné oběma rodičům a jim stanoveným povinnostem při péči o dítě.

30. Ústavní soud též vyzývá rodiče, aby respektovali nejlepší zájem svého nezletilého syna (čl. 3 odst. 1 Úmluvy) a pokusili se najít v otázce péče o něj alespoň částečně společnou řeč, neboť tím, kdo v nastalé situaci nejvíce trpí, je bezpochyby právě jejich nezletilý syn.

VI. Závěr

31. Ústavní soud uzavírá, že krajský soud svým rozsudkem porušil základní ústavně zaručené právo stěžovatele na péči o děti a jejich výchovu podle čl. 32 odst. 4 Listiny, jakož i nejlepší zájem nezletilého podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny. Proto Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadený rozsudek krajského soudu zrušil.

32. Ústavní soud neočekával od ústního jednání další objasnění věci, pročež od něj upustil podle § 44 věty první zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 2. září 2020

Jan Filip
předseda senátu